„ЗАСТАВА“ излази редовно: средом, петком, недељом, на целом табаку, а уторником на по табака

ЦЕНА ЈЕ ОВА
за Аустро-Угарску
на целу годину . . . . . 14 ф. — н.
на по године . . . . . 7 ф. — н.
на четврт године . . . . . 3 ф. 50 н.
на 1 месец . . . . . 1 ф. 20 н.
За Србију (у сребру)
на годину 35 дин. на пола године 17½ дин
на четврт године 9 динара.

ЗАСТАВА.

ОГЛАСИ рачунају се по 6 новч. од сваке врсте оваких ситних слова, за жиг се плаћа по 30 новч. сваки пут.

ДОПИСИ шаљу се уредништву, а претплата и огласи администрацији „ЗАСТАВЕ“ у Нови Сад.

НЕНАПЛАЋЕНА ПИСМА не примају се.

РУКОПИСИ не враћају се натраг.

Поједини бројеви стају 10 новч.

БРОЈ 151. У Новом Саду у недељу 2. (14.) октобра 1883. ГОДИНА XVIII.

ДЕБАТА У ХРВАТСКОЈ СТВАРИ.

I. Предлог за одлуку, што га је министар-председник у хрватској ствари кући поднео, примљен је тако рећи са демонстративном већином гласова. Влада је и до сад бивала више пута у тој прилици, да је и на нумеричан успех гласања велику важност полагати морала, но ретко кад да јој је тај успех тако сјајан био, као што беше овај. Полузванични листови нису ни пропустили да позорност читалаца својих размакнутим словима обрате на ту околност, на тај нумеричан успех и добро су чинили, јер да тога није било, са моралним успехом не би се одвећ хвастати могли. Овогаће парламентарни Пирхус у овој победи својој бадава тражити. Моралан је успех овога пута са свом својом тежином пао у део његовим противницима. Већина од осамдесет и два гласа, коју је Тиса са предлогом својим постигао, даје врло лепу сведоџбу дисциплини његових мамелука, али и само ту — по стварни успех, ако је збиља и овај постићи мислио, није ни од какве важности.

И доиста је слика, коју је влада, а поглавито министар-председник са г. Сапаријем у овој дебати представљао, била и сувише сажаљења достојна. Очито је тонуо под оном снажном навалом, са којом су тешки разлози његових противника на њега падали. Хваљена дебатерска диалектика његова подлегла је овога пута са свим гвозденој лођици опозиције. Бадава је прибегавао омиљеном свом дебатерском книфу, обилазећи одсудне и меродавне, а бацајући се театралним ефектом на нузгредне разлоге својих противника. Овога пута није могао овом тактиком својом никога, па ни своје мамелуке да збуни, а камо ли да их занесе. Ствар је била преко сваке мере озбиљна, а факта, из којих су логична закључења његових противника истицала, говораху и сувише јасно, а да би се вештином извртања омаловажити или порећи дала. Ако је наредба владина, којом је наложено, да се грбови с мађарским натписима истакну, на закону основана, као што то министар-председник тврди, онда ти грбови требају да остану на свом месту — а ако та тврдња не стоји, онда нека посљедице оне погрешке, која је истицањем ових грбова учињена, сноси влада, а не парламенат. Ово стање ствари, које је Силађи тако јасно обележио није Тиса могао да потресе. Покушај његов да се из ове дилеме извуче апелом на попустљивост и умереност и обзиром на пређашњи узус, толико је много невероватности носио у себи, да би и у устима другог кога, који са умереношћу на много бољој нози стоји, него г. министар-сатирач, више него сумњиво смешење изазвати морао.

Још је жалоснији положај Тисин остао после беседе народносног посланика дра Полита-Десанчића, коју ни мало не прецењујемо, кад је у ред његових ремек-беседа уврстимо. Силно и често кретање на сабору и сувише сведочи, да је беседа дра Полита-Десанчића у редовима свију странака јак и дубок утисак оставила. Ладна објективност, здружена по гди-гди са надмоћном иронијом, која је разметљивост г. министра-председника колико фино, толико и осетљиво умела кроз шибе да пропусти, није никако могла мањег успеха постићи.

Овога је пута и сувише тешко морао осећати Тиса сву ону неумолимост, са којом је др. Полит-Десанчић ређао цео регистар владиних грехова у хрватском, као и у питању српске народности у опште тим теже ју је морао осећати, јер се је данас овој неумолимости придружила била и неумолимост оне страшне посљедице, коју су народносни посланици овим владиним гресима од почетка прорицали, дочим се је влада томе прорицању умела само подсмехом да одазива. Данас је дошао ред на народносне посланике, да овај зајам министрима натраг врате, јер догађаји који се више порећи не даду, освештали су ова прорицања народносних посланика као основана, и у том моменту лежи необорима снага ове беседе дра Полита-Десанчића, пред којом је Тиса оружје положио.

Да Угарска, да мађарско племе није знало да изведе своју задаћу, коју му је Европа после Садове наменула; да то племе скрива у карактеру свом фаталну црту, која га гони, да и уз опасност саме пропасти своје грамзи за господарством над другим племенима; да се угарска влада у слепом повлађивању ове тежње племена свог задовољава са спољашњим успехом у питању народности, не мислећи, да је овакви успех много гори и од самог неуспеха; да су сви ови греси у овој половини целокупне монархије напослетку морали уродити стањем, у толикој мери несигурним, да су са обзиром на интересе целокупне монархије у Бечу почели поближе загледати угарске ствари, — ови разлози Политове беседе, који данас не сачињавају више само тврдње, које на своје доказе тек чекају, него суште истине, које је време, које су садањи дани у својим догађајима остварили, морали су с таком поразном тежином падати на главе оптуженика на црвеним фотељима, да нам је врло лако појмљиво оно кретање, овај неми али и најсилнији израз дубоких утисака, које је после сваког појединог оваког разлога у угарској саборници наступало.

Врло сретним и по форми врло вешто изведеним морамо признати и онај прелаз у беседи Политовој на повреду наше црквено-народне автономије. Назвавши овај начин повреде најбезобзирнијим, дао је тиме др. Полит само верна израза оном мишљењу, које је у тој ствари опште у народу нашем, а кретање, које је у посланичким редовима завладало, када је говорник нагласио, да ствар, против које је овде влада погрешила, није политична, него црквена, сведочи, да су посланици и сувише појмили сву тежину ове опасне погрешке владине.

И кад не би могли очекивати, да ће догађаји, који су наступили, мађарске кругове врло често подсећати на ову беседу нашег посланика, ми би и онда били уверени, да ће оне истине, које су у њој сложене још дуго сачињавати предмет дубоког размишљања у наших „отаца отачаства“, а поглавито у г. министра-председника Тисе, који је пред успехом дра Полита-Десанчића овога пута у истини положио оружје, не умев одговорити му ни једне речи. Ни једне речи, велимо, јер оно бедасто брамарбазирање о „сатирању“, које данас већ више ни ново није, неће за цело нико за одговор сматрати. Г. Тиса могао се је овом приликом уверити, да ово омиљено средство његово почиње своју привлачну снагу на „опште одобравање“ и код самих његових присталица губити. Да је код других никад ни имало није, то му је довољно познато.

С тога би било већ једном време ту, да г. Тиса набави себи мало боља поима не само о својој снази, него и о оном обхођају, који му достојанство министра-председника као и парламента налаже. Ово би га могло обавестити, да парламенат није место за овака вајна разметања, а оно би му друго могло прибавити уверења, да је та снага таман толика, да њоме може самога себе сатрти. И сатирач може да нађе утирач.

ГЕРМАН АНЂЕЛИЋ
именовани патријарх у српској цркви.

ГЛАС ИЗ ГОРЊЕ КРАЈИНЕ.

VI.

Највећа је снага народна у цркви народној. Народ је јак, кад је проникнут потребом црквенска живота и кад је са свештеником хришћанскијем прибран око сама себе — око цркве своје. Човјек како је по снази својој нејачак и несигуран — врло је јак и сигуран у друштву хришћанском, — у тој живој цркви спаситељевој. Склад и једнакост мишљења у тој живој цркви наравна је подпора нејаком духу и свеукупном душевном делању појединога вијернога. И за чојка — за друштво нема под сунцем божијем веће среће од складна живота у цркви својој. Највећи врхунац је за живи и свагда раденички дух људски достигнуће лијепа и сложна рада у друштву, које је око свете мисли — око живе цркве окупљено. И српски народ је поред свег безпримјерног гањања и мучења данас још јак — још сигуран за дух, за опстанак свој, јер је скроз појмио дух и смјер свете мисли, живе цркве спаситељеве, уз коју се прибирао свом снагом својом у часовима погибељи и зла. Па уз ту цркву стоји српски народ и данас као уз најсигурнији бедем, који га свагда брани од тренутнијех и трајнијех непогода и невоља. Уз ту је цркву прионуо дух српски тако, да народ тај и не живе животом другијем но животом црквенијем. Па та црква и постаде у души, у мислима, у свеколиком животу његовом црква народна. И народ српски не може другачије ни називати цркву ту — но црквом народном — црквом српском.

А живи представник те српске цркве је свештеник српски. Свештеник је дакле најпрви и најугледнији члан друштва црквенога — парохије своје. Свештеник је српски и учитељ народу своме у цркви народној — јер има да тумачи ријеч божију — да примјењује друштву црквеноме мисао јеванђелску. Па пошто је светом мисли јеванђелском проникнут васцијели живот народа српскога, — пошто је црквени живот обухватио васцијелу снагу разграњатог духа српскога, то је онда свештеник српски и учитељ свеколиког кретања и рада у развитку живота народнога. И збиља народ српски — барем онај у маси на селу и у пољу, чији дух не сломи искварена мисао лажне образованости свијетске — стоји уза свога свештеника, као уз правога учитеља као уз отца народнога у сваком покрету — на сваком скоку и кроку своме. Прибире се тај народ око свештеника свога сваком згодом и незгодом у радости и жалости својој. Блага ријеч свештеника у часовима невоље и зла, у породици је српској цјелителни мелем за расцвијељену душу српску. Дом свештенички је друга црква, други храм за српски збор и разговор. Огњиште у кући поповој народно је огњиште, јер народ прибран око огњишта тога неда да се потргне огањ — свети огањ љубави свештеника српскога према народу своме. И јака угледна кућа свештеничка, а то ће рећи лијеп и достојан живот свештеника свога највећи је углед и понос народа српскога. А живот је тај свештеника народнога онда лијеп и угледан, када је жива црква његова, парохија — народ његов у свеколиком свом животу и раду сретан и поносан — јер је је јак — јер је задовољан са учитељем својијем — са свештеником својијем.

Узмите сад од какве је користи за свој велики задатак подпуно спреман свештеник у народу своме. Спреман мислим школом и науком, кроз коју га је могла провести само племенитост срца и искрена љубав према народу и задаћи својој, коју има у народу да врши.

Сабор српски од 1864—5. постарао се у потпуној мјери за такога свештеника у народу српскоме. Одредио је да онај у богословију уђи може, које је свршио сву средњу школу — класичну гимназију са испитом зрелости. А богословију је проширио од три на четири годишња течаја, унесав у њу предмете новије и

ЛИСТАК.

НА ПИРУ.
Сећање из Бањалуке.

(Свршетак.)

Опростим се с Авди бегом те се са Хафисом кренем преко чаршије поред реке Врбаса.

Још из далеко чусмо хујање њено.

О, дивна је то река. Бајна је та Бањалука.

Станеш на стеновиту обалу па гледаш Врбас под ногама својим; дивиш се прозрачности воде, кроз коју сваки камичак на дну видети можеш, чудиш се мнимој непомичности њеној. Изгдледа, као да се та вода, која се мало више и мало ниже тога места свим беснилом својим пјенуши, одмара од напора свога и спрема за нове незгоде, прикупљајући снагу, да им одоле. Баш као и паметан човек.

Така је вода у дубљаку. Тиха непомична. А кад бациш ивер доле а он мине мимо тебе као танка стрела.

А кад дођеш до плићага, тада се тек дивиш величију природе божије. Грдно камење издигло се над водом, која брзином од два метра у секунди једној свом снагом својом грува о њега: те разбив се о стење у миријаде капљица, начара ти дугу сјајну и силним шумом својим доводи те до заборава целог прошлог патничког живота твога. Утопивши се у ту велепоту, те само си толико свестан себе, што знадеш, да ти је добро, неописано добро.

Тако осећање мора бити човеково у блаженом животу с оне стране гроба. Така, само потенцирана наслада мораће га обузимати при гледању куд и камо дивније красоте божије.

За дивни свој Неапољ веле Талијани: „vedere morir“, т. ј. види па умри; али ја велим за нашу Бањалуку, да је ваља видити и тада тек живити: јер које видио Бањалуку, тај је живот свој за десет година продужио.

Зађе сунце и последњи зраци затрепташе на таласићима рециним и засветлуцаше у ситним неброј капљицама, као бисер и камење драго.

Бањалуко! Бајна луко! никада те заборавит нећу!

У путу стигосмо старога Ђорђа Делића, веледржца и ваљана Србина од главе до пете. И он је пошао на пир.

Зађосмо за једно ћоше и одмах зачусмо бубањ: „бум, бум, бум, бум, бум.“ Мали добош таракао је као луд, забашурујући погрешно извођене гласе ћеманета (хегеда). Зурле (пикула) су пиштале као мало ушљиво пиле, ком су дани избројани, доводећи те пиштањем својим до лудила. Заклопци они, које сам ја дететом још „дзинаратом“ називао, звечале су као помамни.

И тако од бубња ниси могао чути доб; од доба ћемане; ћемане су заглушиване вурлама а зурле дзинаратом.

Хармонија, да те бог сачува! Једном речи: ларма, ларма, ларма.

При уласку у двор беше укопан дирек. У њему избушене јаме и у њима заденути лучеви, који нас црвеном својом светлошћу чисто повампирише. Лучеви гореше прскањем и смоловити мирис њихов, кад и кад ветром нама донешен, загушивао нас је.

Тако је ваљда примитивна илуминација била, примитиван ватромет обдржаван.

Да ли славни ватрометник Руђијери знаде историју постанка своје вештине?

Ту нас дочекаше Цигани до земљице нам се клањајући. Онај примаш са ћеманетом све клецаше пред нама и читаво би у земљу ушао од тешке девоције. Тако ми се учинило у први мах, као да је из банде петровоселске, јер ова је тако на клечање дресирана.

Бацисмо им по грош два и упутисмо се дому.

На прагу код степеница доле дочекаше нас слуге и изуше нас, јер по турском адету само у чарапама улази се у собу.

Горе код степеница дочека нас домаћин, с којим се поздрависмо честитајући му дан и желећи му у новом животу среће.

Одведоше нас у дворану. По патосу беше прострт једноставан скупоцен ћилим из Маћедоније. Те ћилимове ткају већином Срби. Дужина сваке стране могла је износити до три хвата. Таки ћилим вреди до својих сто дуката ћесарских и више.

Дакле ту није вредно каљавим чизмама и оштрим штиклама газити, јер се така скупоценост тек једаред у веку набавити може. То прелази од оца на сина, на унука и праунука.

По где где наиђе се и на персијски ћилим. Тај је још скупљи. По две три стотине дуката купује се један. Ћилимови ти раде се као и они славни индијски шалови, које ткају седам људи пуне две године дана и који се продају за 2000 златних рупија.

Седнемо на мидерлук и домаћин нас запита, чему смо мукајет. Ја се изразах за пиво. Наравно, да је пре свега званично слатко и кафа своје место задржало.

Мало по мало искупи се велико друштво. Могло нас је бити око тридесет особа, које Срба православних, које католичких, које пак Чивута. Од Турака беше једини Хафис, варошки капетан ту.

На моје питање, зашто нема Турака на пиру, добих одговор, да ће Турци сутра на вече доћи. — Прво је вече хришћанско и чивутско, друго је највиших званичника Турака, треће нижих и тако редом, док се сва својта и сво познанство неизрећа. На завршетку су кошије или као што данас зову — трке. По-

опсежније. Сабор тај коначно је расправио и питање постављања пароха на парохије и протопопије. Поред свега наваљивања калуђера српскијех на државну власт, да остави владике у праву именовања пароха и попуњавања парохијскијех и протопопскијех мјеста, пође либералима српскијем на том сабору за руком да ослободе биједно свештенство испод ненаравне и моћне владе манастирскога духовенства. Та власт добијаше свога најјачега израза у постављању и именовању пароха и протопопа српскијех. Па упражњавање у том праву кроз толико деценија доведе владику српскога до тако немила положаја, да не бјеше више отац но већином мрзак гонитељ свјештенства дијецезалнога. Шпионажа, удворство и корупција захватила бјеше свеколико духовно друштво у дијецезама српскијем. Колико је честитијех свештеника српскијех, што племенито и поштено мишљаху о преузимању велике и свете задаће свјештеничке, неправеднијем прогонством владичинијем с овога на онај свијет отишао остављајући преко осироћене породице своје народу живе и необориве доказе немогуће и ненаравне владе калуђерске. А колико их је опет недостојнијех и непозванијег дошло из двора владичина у цркву и народ на вршење велике и претешке задаће српскога свештеника. Та зађи треба само у доба стратимировићеве свештеничке владавине, па ћемо богатијем знањем изаћи из тога хисторичкога доба, да је у здраву народу, у наравном и редовитом развоју црквенскога народнога живота сасвијем немогућа — ненаравна апсолутна власт владике српскога у народној цркви српској. Либерали српски на црквеном сабору од 1864—5. год. проникнути скроз духом чисте жеље и захтјева народнога изађоше из тога сабора сјајном побједом над властодржцима дијецезанскијем, одузев им право постављања пароха и протопопа у српској цркви народној и повратив то најсветије хисторичко право народу своме, који је за њ толико крви пролио. Излази ту јасна мисао државника аустријскијех, да њима није стало до тога, ко ће баш постављати попове и протопопове у народу, само да им је стало и то јако стало до тога да ти попови буду за своје звање и одлична мјеста у друштву грађанском спремни школом и науком, која једина гарантовати може морално и лојално живљење свештенства српскога као првога и јединога фактора у промицању хришћанскога и културнога живота у народу своме.

Стожерно право избора пароха и протопопа у цркви српској бјеше тијем значајнијем сабором српскијем након толико вјекова повраћено народу српскоме. Народ српски поче од г. 1869. вршити то право своје. Црквене општине српске прибирући се у вршењу права тога око цркве своје, почеше живети животом другијем — животом достојнијем. Свештеник српски као први чиновник српски у народу своме враћа се свом искрености, неподељеном снагом духа и срца у крило народа свога. Није свештеник више послани него чистом народном вољом одабрани пастир стада свога. Неразлучива свеза Српства са православљем, народа са свештеником својијем поче се изборнијем правом пароха и протопопа српскијех из нова утврђивати. Изабрани свештеник српски наслања се неограниченом љубави на најсигурнији штит свој — на народ свој; а народ гледа у изабраном свештенику оца свога, једину и снажну потпору и обрану своју. Сваку и најмању жагу на животу народа свога опажа будно око свијестна и савијестна свештеника српскога. Ту жагу скида у првом маху — у зачетку још топла љубав и блага ријеч изабранога свештеника народнога. А сваку грješку у раду и животу свештеника свога прима на душу своју и одговоран је за њу, сав народ — сва парохија његова. Од народа изабрани свештеник са народом својијем жива је црква, необориви је бедем животу, и опстанку народном. Народ чува и пази свештеника свога, јер чувајући њега ужива мир у цркви својој, сам у себи. Мале распре потичу и потећи могу само испод утицаја туђинскога, а врло ријетко из страсти себичности овога или онога парохијана — а најмање свештеника. Те размирице таложи одма народ са парохом у одборскијем сједницама. Врло је ријетко да те размирице пођу даље преко границе парохије и црквене општине. Народ са свештеником својијем сазнавајући потпуно потребе цркве и и узајамнијем старањем својијем око утврђења чувства православнога и самосвијести народносне — српске, једном ријечи око уначређења културна и народносна живота у црквеној општини великом снагом моралном притиче сам себи на помоћ, а унијева поштовање у срце противниково, којему није тако лако натиснути се духом антипатије и мржње као слујином неком па миран, али сложан и јак дух црквено-народни. Заједничко старање општине и свештеника око црквено-народна живота у општини и парохији српској пружа највише доказа, да је автономан наш црквено-народни живот, основан на законима нарави — законима правде и правичности и да је хришћанска црква без аутономна живота у српскоме народу нејака — и не могућа.

Нећу гријешити и рећи да свештеник српски, и под кога као пароха и проту декретоваше досада епископска канцеларија и конзисторија, није у народу своме много користио подржавајући прадједовску вјеру и народност српску. Је су ти свештеници доста радили око очувања и снажења моралне снаге у народу овостраном, али то су били јунаци, који су у осталој доста расутој војсци духовној као особите звијезде сјале, и које је кад тад прегла да помрачи ненаравна и моћна политичка мисао овога или онога владике. И кад велим да бјеху ти јунаци српски тек ријетки у редовима дијезалне духовне војске — онда остаје, да остала војска радише врло мало или ништа у томе смјеру и правцу за народ свој. А можемо са сигурношћу узтврдити, да остала та доста велика и моћна духовна војска више сметаше наравном и слободном развоју народна живота. А то не мислимо ни из далека уписивати у грijех војсци тој српској — но њезином генералу — владици српском и његовој врло често не упутној и неуместној политици. Сада пак изабрани народни свештеник — парох и прота српски — слободнијем и достојнијем животом у автономној црквеној општини долазе са племенитијем народом својијем владици српскоме као оцу свештенства и народа у дијецези са савјетом, са љубави према угледу и високом достојанству владике православнога — без којег савјета и љубави автономне црквене општине владика српски не би имао цркве — јер не би имао уза себе народа ни снагом народном уздигнута свештенства свога и народнога.

Сабор од 1864—5. даде дакле и слободнијем избором пароха и протопресвитера народу српскоме и цркви српској, голему моралну подпору; пружи прилику, да се народ са својом свијести, својом љубави према истинитој цркви, огледа на пољу рада око подизања културна и црквенонародна живота свога. А народ бирајући слободно себи свога свештеника, тога првога и најугледнијега чиновника свога, пружи опет сјајну прилику кандидатима за свештеника мјести у парохији и у протопопији, да се знањем и науком из школе донесеном огледају на мегдану у јавном животу народном. Нежност и осјетљивост српска не допусти, ако већ какав нечисти и лукаво унешени утицај туђина мисли народној не донесе, да се слободнијем избором свештеника српскога и помислити може на што друго но на подизање што сјајнијег и угледнијег живота народног у цркви својој. И одабрани парох утврђује се само народном вољом у лијепом звању своме као пастир стада и парохије своје, и из тога звања дигнути га може само велика судскијем кажњивијем законом забрањена недела — и сама смрт. Дијецезан његов пази и чува чистоту моралнога свештеничкога живота његова и карање архијерево, које би изазвало неуредно живлење и непристојно владање свештеника подчињенога, не само да је искључено — онемогућено, него је још боље одређено и утврђено сабором црквенијем од 1864—5. и сљедујућијех година.

Право слободна избора пароха и протопресвитера окружнога — најсјајније је и најнаравније право народа нашега. У времену тога права показа се за ово кратко вријеме толико лепоте, душевне и оснажене самосвијести народне, да јој се и противник поклонити мора. Тијем правом дође народ српски у прилику, да даде јака и подпуна израза свом народном захтијевању. Вршењем темељнога тога права утврди се Србин подмлађеном снагом косовском у одбрани свега, што је српско, што му је најдраже. И од како народ поче бирати себи свештенике своје, одпоче живети животом новијем, проникнут духом снажна и напредна развоја живота свога.

Остављајући за други пут и друго вријеме, да речем коју још о вјероисповиједној школи српској, за коју сд тек српска автономна општина свом непобијеђеном снагом својом заузети кадра, — пријећи ћу сад на неуморно делање злогласне „русе главе“, познате из сабора црквенога од 1869 године; — делање, које је уперено против опстанку народне српске цркве оваке, какву данас имамо. —ρ.—

Политички преглед.

У угарском сабору био је прошлог четвртка на дневном реду предлог заступника Данијела Иранија у ствари Чангова. Позивајући се на обећање министра финансија, да ће у што скоријем времену сабору у овој ствари извештај поднети, замоли Ирањи кућу да његов предлог усвоји, те уједно изрече наду, да ће гроф Сапари испунити своје обећање и да ће поднети извештај, који ће изнети сва дата, како у погледу онога што је у овој ствари да сада урађено, тако и у погледу онога, што се у будуће смера учинити, Уједно изрекао је Ирањи очекивање, да ће влада и донде све и сва учинити, што би било потребно ради осигурања овога политично и економно веома важног подузећа. Пошто министар Сапари изјави, да он нема ништа против усвајања предлога Ирањијевога, но да жели да кућа подробном претресању овога питања приступи тек пошто он, Сапари, свој извештај сабору поднео буде; пошто даље Тиса очитова, да влада у овој ствари чини све, што уопште чинити може — усвоји кућа предлог Ирањијев, те уједно закључи, да се подробном претресу истога приступи тек пошто министар свој извештај поднесе. — Данас, у суботу 1-ог октобра, поднео је министар Сапари сабору свој извештај о државном прорачуну за годину 1884. Извештај овај предаће се финансијском одбору угарског сабора, који ће већ идућег понедељника своја саветовања о њему отпочети. Услед овога одгодиће се саборске седнице до 5-ог (17-ог) новембра, јер ће донде по свој прилици трајати седнице делегација. Како 5. новембар пада на суботу, то ће мериторна саветовања отпочети 7-ог новембра; но пошто није вероватно да ће се извештај финансијског одбора, чији су чланови знатним делом и чланови делегације, одмах при поновном отварању саборских седница на претрес моћи узети, то влада намерава у седници од 7-ог нов. као први предмет расправе на дневни ред ставити законски предлог о браку између хришћана и чивута. — Прошлог петка изабрала је доња кућа саборска чланове за делегацију.

Горња кућа сабора угарског имала је прошлог четвртка такођер седницу у којој је пре свега изабрала двадесет редовних чланова за делегацију и шест заменика. За тим је поднесен закључак доње куће о предлогу министра Тисе у ствари спора са Троједницом, те је по предлогу грофа Јована Циракија решено, да дотична комисија поднесени закључак доње куће одмах на претрес узме, како би горњи дом већ сутра дан, дакле прошлог петка могао почети саветовања у овој ствари. —

Пре неког времена јавили смо да је **гувернер Реке** оставку поднео. Сада јавља „Уг. Пошта“ да ће за новог гувернера бити наименован **гроф Август Зичи**. Дотично наименовање изићиће за кратко време.

Приликом борављења краља румунског у Бечу и доцније приликом доласка румунског министра председника Брајана у престоницу Аустро-Угарске монархије говорило се много **о новом пријатељству румунском**, а било их је који су чак и о неком већ склопљеном савезу знали гатати. Како ово пријатељство на јави изгледа, сведочи следећи догађај на ердељско-румунској граници. У кланцу Вулкану, који спаја хатсешку долину са долином жилском, односно са Крајовом, лежи једна утврђена касарна, коју је аустроугарска војничка власт тамо подигла, а за коју Румуни веле да лежи на њиховој земљи. Ту касарну позело је пре неког времена једно омање одељење румунске војске. Заповедник аустро-угарских утврђења у кланцу Вулкану растерао је — као што из Букурешта јављају — румунску посаду поменуте касарне, те је том приликом „заробио“ — по „Лојду“ — 18 Румуна. Догађај овај јасно обележава расположај духова у Румунији, а тај расположај неће моћи улепшати уверење „Лојдово“ да се не зна да ли је дотична аустро-угарски заповедник из сопствене иницијативе или по налогу одозгор поступио. У осталом „Лојд“ је и сам пре кратког времена изјавио да Брајану није веровати, јер да је врло ласно могуће да пријатељство што га овај у задње време показује прама Аустро-Угарској, није ни мање ни више но — голо претварање.

Биће томе већ преко три месеца како се из **Боке** разнео глас, да се бокешке усташке породице почеле враћати из Црне-Горе. До сада повратило се до 80 кућа из Леденица, Ораовица и Кривошија. Жене и децу пустила је власт аустријска одмах на слободу, но људе је затворила и држала их је тако рећи до данас у затвору. Изгледа да су се међутим господа у Боки Которској нечем паметнијем досетили, јер у задње време почели су пуштати уапшене бегунце; изашло их је 15, а надају се да ће и остале скорим пустити. Куда ће ови невољници кад их пусте, то сам бог зна, јер куће су им све порушене и попаљене још од задњег устанка, а они сами немају ни пребијене паре. Према таком стању није ни најмање чудо што у Црној Гори заостали бегунци и усташе о повратку у Боку не ће ни да чују. У осталом они не осећају никакву потребу да то чине, јер као што пре неки дан јависмо, издао је кнез Никола налог, да се за време задњег устанка пребегли Бокељи населе у околини Никшића.

Из Београда јављају бечко-пештанским листовима да је министар унутрашњих послова Н. Христић свима начелницима разаслао окружницу у ко-

---

сле две, три и шест недеља дана свадбе и гостбе сва се слава трком завршује.

Као кошије стави домаћин коња, покривена чохом толико, да се од ње пар хаљина скројити може. Чији коњ први стигне, онога је дар. Имаде коња тркалаца, који сами без јахача трче. Тако су обучени. Ти тркачи коњи из одавна се спремају за трку. По три месеца и више газда их сваки дан купа, чешља, риба, стеже, и предузима с њима све за тај посао нуждне прецедуре.

Пијуцкајући по мало дочекасмо време вечери. Донеше сточић један округао но снижи од наших столица. На тај сточић метнуше грдну неку тепсију од цина, коју синијом називаху, и простреше по њој чаршав.

Пред сваког госта метнуше кашику, виљушку и нож. То је по господски. Тањира не беше.

Изнеше говеђију чорбу, коју смо онако на дохват по паорски кашиком устима довлачили отревши сваки пут кашиком о поруб чинијин. За чорбом донеше говедину и сос. Говедину беше на мања парчад искидана. Парчад беху толика, да си их могао као залогај са по мало натеге угурати у уста. Могло је ових наших васпитаних залогаја 3—4 из тога једнога се истесати. Коме је залогај био превелик или уста премалена, слободно му беше, раскинути га и једну полу придржати, док другу у грло не склони. Но ми то из етикеције нехтедосмо чинити, но смо се за љубав домаћинову гушили на сву меру. Поцрвенисмо од силна напора као кувани раци. Да се неби случајно несрећа догодила и који од нас задивио — то на мој предлог сваки је леву своју руку имао слободну, да комшију с лева у случају нужде за врат бубне и тако засео залогај протера.

Хвала богу и грклану моме, који је као у каучукмана еластичан, ја сам добро прошао; али мој комшија, шпански неки Јуда, толико је од мене буботака извукао, да ће ме памтити, док је год жив.

При крају вечере још ми је хуља захвалио на услузи, коју сам му чинио, јер „да неби тебе ефендија“, рече, „сад би моја жена већ за мном кукала“.

Бадава, Чивут је Чивут, ма где био.

После говедине, донесоше неке симите наравно с маслом мешене. За тим дође неки кисели купус с пиринцом, па онда неке јаније од самога лука, па јаније с месом и пиринцом, па ћевап с луком, па ћевапчићи с бибером, па јаније без лука, па јаније без ичега, па папазјаније, па неке јеменије како ли се зваше. За тим дође нека чорба са грдним ваљушцима као Орсинијева бомба од слатка купуса, за тим надевен патлиџан, па надевене паприке. После тога изнеше неке долме на совру.

О боже мој! У Турској ти је све натрашке. Овде људи једу долме, а код нас у Мађарској долме поједоше народ и то већином српски.

Тада дође царски пилав A là Abdul-Azis. Било је меда и кисела пресна купуса, савијаче са сиром и пиринцом, са киселим купусом, салепа, мавиша, баклаве.

Једном речи чудо! Ту беше цела новосадска пијаца заступљена и све карловачке симиџинице.

При крају донеше печеног шкопца и пурана. Печење не беше изсечено, но смо га онако прстима штипућали као што чине тице грабљивице са пленом својим. И тако остаде сам костур, коме ни једна коштица скрхана небеше.

Бројао сам јела и дотерах до двадесет. За тим изгубих рачун. Јела беху врло укусно зготовљена.

После вечере писмо по мало, певасмо и веселисмо смо. Све беше лепо и красно. Само једно нам мањкаше.

Неимадосмо у друштву ама баш ни једне клете женске.

Мушкарац домаћин, мушкарци слуге, мушкарци кувари, мушкарци свирци и мушкарци гости.

Женско друштво беше обашка у другој кући са женском чељади и женском свирком.

Најзад ухватисмо се у коло. Тога играња, тога скакања још није човек видио.

Свирка хоће да нам развали уши а ми опет домаћинов под. Један вуче тамо, други амо, подвикујемо, деремо се као сумануги, као чистим оксигеном напојени.

Паде ми на ум Хајне и његов Ата Трол, кад је играо пред децом својом међедићима:

Stumm, mit aufgesperten Schnauzen,
Schauen zu die Bärenjungen,
Wie der Vater hin und herspringt
Wunderbar im Mondenscheine.

Тако и ми. Играмо као мачке, веселимо се као дивјаци, подвикујемо и бебучамо се на сву меру, урличемо као зверад и лупамо као луди. Поред свог тог весеља несити смо срцем, распуштени смо и нисмо весели.

Имамо јела али без зачина, имамо пића али немамо шећера да га засладимо. Шала нам је бљутава, смеј нам је луд.

Све је ту, само главни покретач весеља нам, женскога створа нема.

Весеље без женске дивље је. У женскоме друштву тек дух нам полета добија и креше варнице досетљивости ум наш. Женско друштво од вукова јањце ствара.

Које год рад, да се лепо и уљудно провесели, нека неискључује женски створ из друштва. Тако бар ја мислим.

Око поноћи опростимо се с домаћином и одемо сваки дому своме.

Арон Тапавица,
парох.

јој означује као задаћу званичника: строгост при отправљању званичних послова, подржавање дисциплине, објективност и немешање у ствари и односаје политичких странака, достојанствено држање прама народу, и строго извађања закона. Сваки изгред званичника у овом погледу казниће се најстрожије. Извршење министрових налога наградиће се. Ако на супрот свему томе ипак дође до изгреда од стране народа, влада ће тада помоћу уставних средстава ред повратити и закону поштовање и уважење прибавити. — Види се да Христић из своје некадање војничке школе — није ништа заборавио. Начеоници нека буду живе макине, нека врше министрове налоге, па — не фали погача. Корупција одозгор почиње дакле опет у Србији.

ДОПИСИ.

На сред Крбаве 12. (25.) септембра. (Злоупораба власти.) Из наших крајева имамо доста тога, да вам пишемо; али све што код нас врједи јавности тужено је и ојађело а по ђешто превазилази све мјере. Земља само по себи кршевита, постала је још више неплодна, што нам је нестало шума а све због неха́јства на то позваних чувара. Ова нам година би јако сушна. Летина је врло лоша а сад ево присилнога прибирања пореза, оксекуција однесе и последњу кварту жита сиротом сељаку, особито одкад постаде ексекутором наш мили Вилим са винтерфенстерима. Јадни наш народ, од кад је прешао у ове крајеве, непрестано су му странци старешине, увјек их носи на својој грбачи а они не мају ни за длаку милосрђа према њему. Од свију нама познатих наш Шваба Вилим има најмање саучешћа у народним патњама и мукама. О н има особиту власт а не знамо ко му је дао, кад он није шеф већ само пристав. — Овога љета било је из једне парохије пријављено котарској области неколико брачних пари, што живе у конкубинату и наш пристав иврече им казну и то сваком пару 140 фор. глобе. — Наше управне области мисле у опће, да се наша зла не могу другчије лјечити него силом и глобом а но обазиру се на ону народну пословицу, која каже: Убог човјек готов ђаво. Казнити нашег сиротог сељака и сељакињу свако са 70 фор. глобе, значи, затрти га, да се више не опорави никада а наш пристав ипак увјек употребљује највишу што ју може одмјерити његов котар. Затвор од 14 дана употребљује већином у врјеме највећих пољских послова. Наш је Вилим тако пакостан, да у цјелом котару нема ниједног пријатеља али богме није ни он ником побратим. Па шта још тај бездушник ради са сретним војницима који су одељени од својих кућа. Једнога је јединога за једну те исту ствар шест пута вукао из Костајнице у Лику а то све бива из мржње према народу и из његове немарности, што неће да тачно уређује своје послове онако, како би морао. Са такима — војницима тера такав швиндл да је већ и његов шеф, који је права слика трута међу људима, морао га укорити за такав посао. Од неки дан водио је наш Вилим војнике у Карловац к суперарбитрирувгу, па је збио сироте људе у кола као класје у сноп а њихова је двоја кола употребио за своју сврху. У једна је сио он сам у друга смјестио обитељ свога газде и тако преварио државу за двоја кола. Ми ово не би износили на јавност, да се он увјек не хвали, да је чиновник на свом мјесту и да проти њему не може нико ништа.

Сад таки какав је — наш Вилко побира поресе — јадни народе! Па кад још дадеш њему 2 фор. 50 новч. и подвоз дневно а он већ бере једну плаћу за котар као пристав, другу му ви морате давати — само смо жељни знати, ко врши његов посао код котара и зашто он баш у свом мјесту мора да има двије плаће и подвоз, кад врши само једну дужност.

Он побира порез на најсуровији начи. Док дође у чију кућу одмах купи штогоћ нађе а разумије се да најволи носити жито, ђеђе и последње врно, само да лакше утаре јадни народ, те би га хтио одмах продати, само да га јадник не буде имао каде да га откупи. Тако је ето киван на народ. Та није ни чудо, кад му је ловинка: „Најмилије ми је, кад га (сељака) могу казнити са десетачом.

Сироти народе од куд ћеш ти то све измоћи — кад још мораш да плаћаш погрешке прве несретне опћинске управе а чини нам се и истога Вилима као бившега владина повјереника у опћини — јер је и за његове владе стављено 200 фор. на папир а нема их у каси — а то теби товари на леђа твој бележник Перица иза леђи сиротог неуког начелника и свијух вјећника. Нуде браћо отворимо очи и збацимо бар тако неправедно бреме са леђа нашег и онако сиромашног народа. Није право да он плаћа један те исти порез по седам пута. Нека и онима тргне на нос народна мука, који су узроком, да сироти народ тако јако страда.

Дневне новости.

(Иван Тургењев) сарањен је 27-ог пр. месеца на волковском гробљу у Петрограду. Већ од раног јутра био је тог дана сав Петроград на ногама. Улице кроз које је имао проћи спровод, и оне најудаљеније, биле су дупком пуне света. Народ се сасма мирно и достојно ове тужне свечаности понашао, тако да у непрегледном спроводу није ред нигде био поремећен. Наконо кратке молитве на железничкој станици петроградској, крене спровод прама волковском гробљу. Спровод су закључивала мртвачка кола, пред којима беше упрегнуто шест коња. На тим колима лежао је мртвачки сандук Тургењевљев, сав цвећем и венцима претрпан; над колима био је издигнут врло леп балдахин од тешке брокат-свиле. Колико су лажни били гласови немачких листова, који су знали јавити да ће полиција петроградска забранити приређење свечаног погреба, = види се најбоље отуда, да су у погребу суделовали и медицинска академија, која стоји под управом министра војеног, а даље и царски лицеум и правна академија. У спроводу суделоваху сви елементи руског друштва а био је погреб тај највернија слика социјалног значаја Тургењевљевог. Било је ту научењака, чланова академије наука и свеучилишних професора. Осим ових суделоваху у спроводу депутације разних просветних завода, даље депутације вештака, новинара, трговаца и занатлија, за тим племство и изасланства разних земства, градских и сеоских општина и најзад и посебна одасланства из Кавказа, Сибира, Туркестана и т. д. Руску штампу заступала је депутација од 50 новина руских, међу којима је било и уредника кавкаских, сибирских, јерменских и других листова. Спровод је предводила депутација сељака са добара Тургењевљевих. Спровод је чинио веома импозантан утисак и требао је 3½ сахата док је стигао на волковско гробље. На гробљу били су искупљени сви чланови думе петроградске, виши женски и други заводи. Од осталих 179 депутација које у спроводу суделоваху пуштано је на гробље од сваке по шест особа. Ово је чињено с тога, јер је гробље волковско одвећ мало. Московску интелигенцију заступао је при погребу историчар Иловајски. На гробу говорили су ректор петроградског свеучилишта, Бекетов, књижевник Григоровић и песник Плешчејев. Петроградски листови изишли су овога дана делимице у црном оквиру, а сви без разлике баве се како на уводном месту тако и по другим рубрикама с Тургењевим.

(Велики пожар.) У ноћи од петка на суботу догодио се у нашој вароши велики пожар, те да по срећи није владало сасма мирно време, могао је пожар овај постати веома судбоносан по један и то главни део Новога Сада. Поменуте ноћи изгорела је спецерајска и колонијална радња браће Вагнера, која се налази на главној пијаци у кући г. Лазе Дувђерског. Ватра је примећена око 2 сах. ноћи, а око ¼ на 3 оглашена је са оближњих кула црквених. Очевидци нам причају да кад је г. Вагнер дућан отворио, да тада ватра још није тако велика била и да се је ласно могла угасити, — да је воде при руци било. Но вода стигла је тек у онај мах, кад је пламен неодољивом снагом из дућана избијати почео и кад су већ почели горети прозори на стану г. Дувђерског, који се стан налази управ над дућаном г. Вагнера. Па и ту воду довукоше наши вредни пожарници сами собом, јер — није било коња. Како породица г. Дувђерског није у месту, то се само опрезности укућана — који дотичне собе одмах дадоше испразнити — имаде захвалити, да пожар није ухватити стан кућегазде, јер каква је у први мах ситуација била. тешко да би се разузданом елементу било могло на пут стати. Око ¼ на четир беснила је ватра највећма; дућан сав беше у пламену; опасност беше постигла врхунац. Било их јеђоји се плашили да свод дућана под упливом огромне топлоте не попусти, где би наравно онда ватра захватила горњи бој куће. Но у то време поче и года у изобилнијој мери долазити, те након трудне и мучне борбе, која је добро по сахата трајати могла, пође неуморним пожарницима нашим за руком да ватру у неколико стишају а доцније — око 5 сахата јутра — потпуно сломију. Не мања опасност претила је ако ватра захвати подрум испод дућана. У том подруму стоварена је силна шљивовица и спирит, услед чега су и пожарници кад је вода почела долазити, главну пажњу на то били обратили, да ватра у тај подрум не продре. Како се знало да у радњи браће г. Вагнера имаде много такозваних ракетла па и барута, то је грађанство у први мах било у великој бојазни, да тај барут не плане, јер би тада, разуме се, тек права несрећа наступила била. Доцније дознало се да су пожарници одмах у почетку сандук с барутом напоље изнели. Један део ракетли остао је у дућану и за време ватре чуло се је праскање њихово. Најужасније беше се ватра разиграла између 3 и пола 4 сахата. Пламен који је у први мах из дућани избијао, лизао је скоро до по улице и пењао се у вис до изнад прозора стана г. Дувђерског. Опште је мњење да се је пожар могао савладати, да је одмах у први мах, кад се дућан отворио довољно воде при руци било. Ово се на жалост није догодило. На кога због овога кривица пада — не ћемо сад овде испитивати, но држимо да ће се дотични с меродавне стране на одговор позвати. Ако је кривица пак у самој организацији дружине, онда ваља у том правцу потребну реорганизацију неодложно извести. Јучерањи пожар показао је задоста, да у оваквим стварима оклевању места нема. При сваком пожару најглавнија је и најкориснија прва припомоћ, разуме се ако се иста у издашној мери пружи. Ако пак наши пожарници и у будуће — као јуче — сами буду морали вући буре с водом, то ће та припомоћ обично — касно стићи, а тиме ће и дружина своју циљ промашити. Ту није доста добра воља и пожртвовање чланова пожарне дружине, јер без оружја, голих руку, не да се с изгледом на успех непријатељу одупрети. То оружје је пожарнику вода, без које се ни мањи не може. Добре, пожртвовања пуне воље није нашим вредним пожарницима ни овога пута недостајало, али — бар у први, најглавнији мах — они беху без оружја, без воде. Надамо се да ће се поменутом злу доскочити, а буде ли тога ради потребна каква материјална жртва, нека се пожарна дружина обрати грађанству, и ми смо уверени да ће се ово — драговољно одазвати. Не дај боже каквог већег пожара при каквом неповољном времену, шта би нам у такој прилици хаснила — разоружана пожарничка дружина?

Како је пожар постао, не зна се. Г. браћа Вагнери претрпили су огромну штету, јер им је разузданим елеменат сво богато стовариште уништио. Што није сагорело, то су вода и дим искварили. Дознајемо да је радња била осигурана, да л сва, или само један део, не знамо. Било како му драго штете ће свакако бити, јер ће протећи неко време док г. браћа Вагнери опет ставе у ред радњу своју која је са своје солидности на нашој пијаци леп глас уживала.

(К процесу против Мајлатових убица.) Јављају да је председник будимпештанског суда, који је Береца Шпанку и Питеља на смрт осудио, закључио уз апелациони протокол поднети и свој сепаратни вотум, којим ће предложити да се Шпанка и Питељи осуде на доживотну робију, а Берец на 14 година. Као што се из овога види, председник се не слаже са судом, јер овај је Береца прогласио за највећег кривца.

Политичке вести.

— Троједнички заступници изјавили су да не ће присуствовати расправама угарског сабора, докле год горњи дом не донесе решење у ствари Тисиног предлога.

— Руски царски супрузи пошли су 28-ог тек. мес. из Копенхагена у Петроград. Од састанка с царем Виљемом не ће ништа бити.

— „Кијевљанин“ напада жестоко на Аустро-Угарску и чини ову одговорном за догађаје у Бугарској. Славенству противне силе — вели овај лист — прегле су да раскину природне везе, које Бугарску за Русију везују.

— Из Београда јављају пештанским листовима да Христић кани скупштину сазвати, још пре но што 3 месеца протеку, јер да је уверен да ће радикалци донде — довољно омекшати.

— Говори се да ће румунски министар правосуђа Статеску одступити.

— Немачки листови доводе и посету Муктар-пашину код кнеза Бизмарка у свезу са тобожњим намерама Турске, да се прикључи уз такозвани тројни савез.

— Противно овој вести јављају из Цариграда да се тамо све то већма утврђује руски уплив.

— Шпанска влада поднела је оставку. Краљ Алфонзо уважио је исту и поверио је састав нове владе Сагасти, дојакошњем министру председнику шпанском.

— Грчко заступство на Цетињу подигнуто је на степен легације. Нови министар-резидент Пејила стигао већ на Цетиње, а дојакошњи дипломатски агент Логотетис отишао је у Јањину.

— Главна тешкоћа питања тонкиншког састоји се по „Фигару“ у томе, што Кина хоће да анектира северне провинције Тонкинга, док Французи сасма противно за тим иду, да осигурају независност оних народа, што живе на установљеној неутралној зони.

Кедив мисирски издао је очекивану амнестију.

Народна привреда.

(Земљорадња. — Индустрија и занатлијство. — Трговина. — Финансија. — Саобраћајна средства.)

ИЗВЕШТАЈ КОМИСИЈОНСКЕ РАДЊЕ Стевана Костовића у Будим-Пешти

од 29. септембра (11. октобра.)

Жито из Потисја	— — — — 79 81	ф. 10.20	ф. 10.30
„ „ „	— — — — 77 „ 78	„ 10.05	„ 10.15
„ банатско	— — — — 76 „ 81	„ 9.75	„ 10.15
„ „	— — — — — „ —	„ —.—	„ —.—
„ „	— — — — — „ —	„ —.—	„ —.—
„ бачко	— — — — 79 „ 80	„ 10.15	„ 10.25
„ „	— — — — 76 „ 78	„ 10.—	„ 10.20
„ влашко	— — — — 76 „ 78	„ 8.75	„ 9.25
„ „ по каквоћи	— — 74 „ 75	„ 8.—	„ 9.- -
„ српско	— — — — 75·5	„ —.—	„ —.—
„ „	— — — — — —	„ —.—	„ —.—
Уванц-жито за март-април 1883.	— —	ф. 10·40	„ 10·56
„ за септ.-октобар	— — —	„ 9.71	„ 9.73
Раж мађарска	— — — — — —	„ 7.30	„ 7.70
„ влашка	— — — — — —	„ 6.75	„ 7.20
Јечам за храну	— — — — — —	„ 7.20	„ 7.40
„ за пиваре	— — — — — —	„ 8·—	„ 9 —
„ влашки	— — — — — —	„ 6.80	„ 7.20
Зоб трг. роба	— — — — — —	„ 6.30	„ 6.50
„ фина роба	— — — — — —	„ 6.60	„ 6·80
Уванц-зоб за март-април 1883.	— —	„ 7.05	„ 7.07
„ за септ.-октобар	— — —	„ 6.53	„ 6.55
Проја мађарска	— — — — — —	„ 7.25	„ 7.50
„ влашка	— — — — — —	„ 7.25	„ 7.75
„ влашка за пролеће	— — — —	„ —.—	„ —.—
Кукуруз, готова роба, банатски	— —	„ 6.45	„ 6·55
„ „ „ влашки	— — —	„ —.—	„ —.—
„ за јули-август банатски	— —	„ —.—	„ —.—
„ за септ.-август банатски	— —	„ —.—	„ —.—
Кукуруз за септ.-октобар банатски	— —	„ —.—	„ —.—
„ за мај јуни 1884.	— — — —	„ 6·60	„ 6.62
„ за јан. фебр. март, банатски нови		„ —.—	„ —.—
„ за јан. фебр. март, влашки нов		„ —.—	„ —.—
Репица готова роба Kohl	— — — —	„ 16.—	„ 17.—
„ банатска	— — — — — —	„ 15·25	„ 16·25
„ за август-септембар Kohl	— —	„ 14.50	„ 15.—
„ за јули-август банатска	— —	„ —.—	„ —.—
Горушица по каквоћи	— — — —	„ 8.25	„ 8.50
Мувар „ „	— — — —	„ 8.—	„ 8.25
Ланено семе по каквоћи	— — — —	„ 12.—	„ 12.25
Кудељно семе „ „	— — — —	„ 10.—	„ 10.50
Бикељ по каквоћи	— — — — —	„ 6·50	„ 6.75
Пасуљ бели нови	— — — — —	„ 10.25	„ 10.75
„ „ стари	— — — — —	„ —.—	„ —.—
„ шарени	— — — — —	„ 8.25	„ 8.75
Погачице од репице	— — — —	„ 6.50	„ 7.—
Погачице од горушице по каквоћи	— —	„ 6.—	„ 6.25
Паприка трг. роба	— — — — —	„ 17.—	„ 18.—
„ фина роба	— — — — —	„ 45.—	„ 48.—
„	— — — — — —	„ —.—	„ —.—
Мед оцеђен	— — — — — —	„ 87.—	„ 89.—
„ вошчан	— — — — — —	„ 86.—	„ 87.—
„ за октобар-новембар оцеђен	— —	„ 33.—	„ 34.—
Восак рожнавски	— — — — — —	„ 135.—	„ 138.—
„ славонски	— — — — — —	„ 138.—	„ 142.—
Шљиве српске гот. роба нова у бурадма		„ —.—	„ —.—
„ „ „ „ у џакови	— —	„ 9.—	„ 11.75
„ „ уванц роба за нов. у бурадма		„ —.—	„ —.—
„ „ „ „ у џакови	— —	„ 9.—	„ 9·25
„ босанске гот. роба нова у бурадма		„ —.—	„ —.—
„ „ „ „ у џакови	—	„ 9.—	„ 12.—
„ „ уванц роба за нов. у бур.		„ —.—	„ —.—
„ „ „ „ у џакови	—	„ 9.½	„ 9.½
Пекмез, готова роба, славонски	— —	„ 16·50	„ 17·25
„ банатски	— — — — — —	„ —.—	„ —.—
„ август-септембар славонски	—	„ 17.—	„ —.—
Свињска маст варошка	— — — —	„ 65.—	„ 65·50
„ „ сеоска роба	— — —	„ —.—	„ —.—
Сланина сољена варошка	— — — —	„ 55.—	„ 55.50
„ „ сеоска роба	— — —	„ 53.—	„ 53.50
Шпинарке прима мађарске 1882	— —	„ 16.—	„ 17.—
„ прима мађарске 1883	— —	„ 12.50	„ 14.—
Шпинарке секунда „ 1883	— —	„ 9.—	„ 11.—
„ прима српске 1881.	— —	„ 15,50	„ 16.—
„ прима босанске 1883.	— —	„ 12.—	„ 13.—
Овчије коже српске по 100 ком.	— —	„ 135.—	„ 145.—
„ „ босан. и хрв. по 56 ком.		„ 44.—	„ 48.—
„ „ македонске по 56 ком.		„ 138.—	„ 160.—
Јагњеће српске нове 102 ком.		„ 108.—	„ 115.—
„ нове хрватске 102 комада	—	„ 115.—	„ 120.—
Козије хрватске за 56 кила	— — —	„ 60.—	„ 65.—
„ мађарске и ердељске за 50 кила		„ —.—	„ —.—
„ српске за 56 кила	— — — —	58.—	„ 62.—

све без ногу и рогова са 2% шконто.

Храна. И у течају ове недеље остало је расположење непромењено лабаво. Усљед довода хране из Русије, ограничена је проја за Америку, а код нас пак нема довољно потребе, да би се могао потрошити сувишак пшенице од лањске и ове године. За извоз су наше цене још једнако јако високе. Шпекуланти, који имају у рукама робе, заиста нису вољни ни код оваке лабавости изаћи из шпекулације, па ни крај свег тога, што нема баш никаква изгледа на боље цене, већ се на против неће моћи одржати ни садање ниске цене, ако се скорим неразвије знатан извоз. Као што се је предпоставило, не могу се одржати ни цене кукуруза код оваке лабавости; готова роба бележи између ф. 6·45 и ф. 6·60, а мајјуни термин пао је јуче на ф. 6·54, но усљед неколико купа на шпекулацију, поправио се опет на ф. 6·60. Раж је пријатнија и налази проћу за иноземство; што је тако тражен и добар јечам. Зоб се тражи за јесење лиферовање.

Продукти. Довози шљива непрестано су јаки, према чему је пак проћа сасвим ограничена. Роба до 130 комада, да је тешко продати и до сада одобравало се само ф. 9·—; боља роба, дала би се на против лакше продати, али се иста од имаоца држала саразмерно високо; готова роба испод 100 ком. плаћа се по ф. 12, а за октобар бележи ф. 11·75, за октобар-новембар постиже ф. 9·25. Последњих дана били су продавци резервирани и мислило се на боље расположење. Уванц-пекмез добро је тражен, а лошије сорте јесу непромењене; посао је ограничен, а имаоци заустежу се. Мед је тражен. Сви остали продукти јесу непромењени.

ПОЗИВ НА ПРЕТПЛАТУ.

Почетком овога месеца настаје нова претплата за оне наше поштоване претплатнике, који су се на три четврти године или само на трећу четврт претплатили.

Позивајући на обнову претплате, изјављујемо да лист без готове претплате не можемо никоме слати, па за то умољавамо поштоване претплатнике, да претплату за времена, и то најбоље путем поштанских упутница, послати изволе, како би се лист без прекидања отправљати могао. Наруџбине без новаца не могу се уважити.

Претплата, огласи, као и наплате за то, нека се изволе упутити на администрацију „Заставе“, а само дописи и остало, што се тиче уређивања листа, нека се изволи слати уредништву „Заставе“.

„Застава“ излази четир пута на недељу.

Претплата стаје за аустро-угарску монархију, српске државе и покрајине:

на целу годину	14 ф. —	или 35	дин.
на по године	7 „	„ 17½	„
на четврт године	3 ф. 50	или 9	дин.
на месец дана	1 „ 20	„ 3	„

За остале земље и то: за Немачку годишње 18 ф., за Швајцарску, Румунију, Русију, Италију, Бугарску, Француску и Америку 20 ф., или саразмерно на четврт године.

У Новом Саду 1. октобра 1883.

Администрација „Заставе.“

Исправци.

У последњем броју овога листа поткрало се неколико погрешака, које кваре смисао дотичних места. Тако у примедби уредништва у допису из Срп. Неузине стоји: Оваким властима а треба: Оваким вестима. Даље у рубрици „Дневне новости“ где је реч о Мађари и имању бившег српског великокикиндског диштрикта стоји на два места: троједничкој жупанији, а треба торонталској жупанији — што се све овим исправља.

Колика је вода у Дунаву под Новим Садом.

Среда	28.	септембра	3 метр.	00	сантим.
Четвртак	29.	„	3 „	05	„
Петак	30.	„	3 „	00	„
Субота	1.	октобра	3 „	06	„

КЊИЖЕВНЕ ВЕСТИ.

ИЗАШАО ЈЕ ИЗ ШТАМПЕ
„ОРАО“
ВЕЛИКИ ИЛУСТРОВАНИ КАЛЕНДАР
ЗА ГОДИНУ 1884.

уз сарадњу српских књижевника уређује Стеван В. Поповић.

ГОДИНА ДЕСЕТА.

Овај највећи, најбољи, најлепши а по томе и најјефтинији српски календар, који је за ово девет година распрострт у више од 120.000 комада по свима крајевима где год има Срба, штампан је и ове године новим словима, на лепој углађеној артији бриотиском што штампа нарочито слике. —

Календарски део „Орла“ уредио је највештији зналац овога посла у нас проф. **Александар Сандић.** Овај део доноси: знамените године српске и опште, годишња времена, помрачења сунца и месеца, црквено рачунање времена, пасхалију, небесне знакове, сунце и планете, брижљиво описану планету владарку. У сваком појединoм лепим знацима урешеном месецу стари и нови календарион, мене месеца, гатање о времену, предзнаке о години, радње месечне на дому и у пољу, народне и земаљске светковине, разне белешке, статистику земаља и владара, уз то чисто изрубрициране листове за бележење.

„Орао“ доноси и у овоме своме десетом лету за годину 1884. богат и одабран садржај урешен уметнички израђеним сликама.

Забавно-поучни садржај

„Орла“ за годину 1884. грана се на ове одељке:

I. НАРОДНЕ ЗАДУЖБИНЕ: **Животописи и завештаји:** а) Професор Љубомир Вујновић од Томе Крстова Поповића. б) Ђена Брановачки и Ида Брановачки рођ. Вујић од М. Д—ћа, в) Јован Остојић и Теревија Остојић рођ. Зовукова од С. В. Поповића. 2. ПРИПОВЕТКЕ ИЗ СРПСКОГА ЖИВОТА: **Како право — тако здраво!** од С. В. Поповића. 3. ИСТОРИЈА НАШИХ ДАНА: **Злочинство у Тиса-Еслару.** 4. СРПСКИ КЊИЖЕВНИЦИ: а) **Доситије Обрадовић,** б) **Сима Милутиновић,** в) **Вук Караџић,** г) **ђура Даничић,** од С. В. Поповића. 5. НАРОДНО ЗДРАВЉЕ: а) **Алкохолизам,** пети чланак од дра Ђорђа Натошевића; б) **Главнија правила за очување здравља,** од дра Ђорђа Натошевића; в) **О лечењу грожђем,** од дра Ђорђа Натошевића. 6. НАРОДНА ПРИВРЕДА: а) **Писмо из пчеларства уреднику „Орла“,** од професора Јована Живановића; б) **Два Фрушкогорца о виноградарству** од Стеве Симоновића; в) **Како се оставља грожђе,** од **. 7. ПРАВНЕ ПОУКЕ: **О дужностима краљ. општег бележника,** од дра С. Павловића. 8. НАРОДНА НАСТАВА: **Васпитавајмо децу за рад,** од уредника „Орла.“ 9. РАЗНЕ КОРИСНЕ БЕЛЕШКЕ. 10. УЗ НАШЕ СЛИКЕ. Уз овај садржај иду **Вашари и Огласи.**

Илустрације

за „Орла“ израђене су у првим уметничким заводима.

„Орао“ за 1884. доноси ове слике:

I. **Насловну слику:** 1. Др. Ђуро Даничић. II. **Ликове:** 2. Професор Љубомир Вујновић, 3. Ђена и Ида Брановачки, 4. Јован и Теревија Остојић Зовукова, 5. Доситије Обрадовић, 6. Сима Милутиновић, 7. Вук Караџић, 8. Ђока Влајковић, 9. Иван С. Тургењев. III. **Историјске слике наших дана:** 10. Кремл у Москви, 11. Крунисање цара Александра III. 12. Руско крунидбено знамење. 13. Свечани поход крунисаногa цара руског Александра III. 14. Цилитовка, козачка игра о крунисању руског цара. 15. Вис Стражилово у Карловцима, где је гроб Бранка Радичевића. IV. **Слике из Србије:** 16. Погреб дра Ђуре Даничића у Београду, по нацрту проф. Вл. Тителбаха. V. **Слике из Црне Горе:** 17. Крајња улица на Цетињу. 18. Главна улица на Цетињу. VI. **Народне слике:** Из Далмације: 19. Сењски гајдаши; из Пољске: 20. Свадба у Флисака. VII. **Народни споменици:** 21. Кућа у Броду у којој се родио Бранко Радичевић. VIII. **Слике из Угарске:** 22. На белом хлебу, по слици Михаила Мункачија. 23. Слике из Тиса-Есларске парнице.

„Орао“ за годину 1884. стоји само 50 новч. или 1 динар.

Наруџбине из Србије прима књижарница **Велимира Валожића** у Београду која рабатује по 20—25%. Из свију осталих крајева упућују се наруџбине на потписану штампарију. Растуривачима и купцима за готово дајемо највећи уобичајени рабат.

На „Орлови“ крили узлетио је „ЦАРИЋ“ мали календар са сликама за г. 1884. Цена му је 20 н. или 2 гроша. Рабат и наруџбина као у „Орла“.

Обраћамо нарочиту пажњу на то, како је повезан „Орао“ за 1884. Тако до јако није била повезана ни једна српска књига. То је повез на најновијој махини, која шије жицом место дојакошњим концем. Тај повез не попушта докле књиге траје.

У Новом Саду 17-ог септембра 1883.

ШТАМПАРИЈА А. ПАЈЕВИЋА У Н. САДУ
издавалац „Орла“ и „Царића.“

ОГЛАСИ.

СТЕЧАЈ.

У Мокрину упражњена су:

I. Једно место учитељице у III и IV разреду.

II. Једно место учитеља у III и IV разреду.

Учитељици је дужност законом прописане предмете деци предавати.

Плата учитељичка је годишња 442 ф. 90 нов. три ланца ораће земље, на коју сама пореву плаћа, удобан стан са баштом и сламе за огрев преко зиме колико потребује.

Учитељу је дужност законом прописане предмете деци предавати, децу у црквеном појању обучавати, и у цркви појати.

Плата је учитеља као и учитељице са удобним станом и $^1/_3$ приходи од самрштине.

Г. Г. учитељи односно учитељице који желе једно од поменутих места добити, имају доказати да су осим прописаних наука и испит из мађарског језика положили.

Рок пријаве је до 10-ог октобра т. г. по нашем.

Молбенице се шаљу на подписани одбор.

Желити би било да се како г. учитељи, тако и г. учитељице и лично прекажу.

Из седнице шк. одбора држане 24-ог септембра 1883. у Мокрину.

1—3 **Одбор срп. вероисповедних школа.**

На знање.

Част ми је п. н. опћинству до знања ставити да сам гостионицу код „Камиле“ у Новом Саду почевши од 1. новембра у закуп узео.

Препоручујући се поштованом опћинству нарочито пак г. г. путницима, обећавајући са своје стране сваку удобност у погледу укусно намештених соба, добре кујне и сваковрсна добра пића, уз тачну послугу и умерену цену.

Молим за што обилатију посету.

У Вуковару 10. октобра 1883.

Матија Вујичић,
угоститељ.

1—3

ОБЈАВА.

Каменичко властелинство намерава дрва, која ће ове године под сечу доћи **9. (21.) октобра** т. г. у 10 сахата из јутра у властелинској писарни у Каменици лицитандо ономе продати, који за иста највише понудио буде и то у Лединци $13^{1385}/_{1600}$ и у Беочину $2^{856}/_{1600}$ и $4^{79}/_{1600}$ јутра. Купци који желе на лицитацији суделовати уљудно се позивају да на време изволе доћи.

1—3 **Управа властелинства.**

ДРАЖБЕНА ОБЈАВА.

Овим се до општег знања ставља, да ће се дућански еспап стечајне масе Марка Николића и друга наиме: чоје и женске помодне робе дана 22. октобра т. г. и следећи дана на јавној дражби продавати.

Дражба ће се у Новом Саду у дућану што је у кући „Матице Српске“ смештен одржати.

У Новом Саду из седнице стечајног веровничког одбора 5. октобра 1883.

Лудовик Салаји,
старатељ стечајне масе.

1—1

ОБЈАВА ВАШАРА.

Од стране долуподписане опћине објављује се да ће се идући вашар 8. (20.) октобра ове год. обдржавати.

3—3 **Пол. опћина у Черевићу.**

НЕМА ВИШЕ ГЛАВНИЦЕ У ЖИТУ!!!

кад се употреби Н. Дипијев квас за семе
(N. Dupuys Samenbeize.)

ГЛАВНО СТОВАРИШТЕ: У ТРГОВИНИ СПЕЦЕРАЈА И ДЕЛИКАТЕСА

Д. КОДЕ

У НОВОМ САДУ. 8—10

ЗА ЈЕСЕЊУ И ЗИМСКУ СЕЗОНУ.

Велики избор **мушки и женски хаљина,** као и сваковрстни мантила за госпође и девојчице, постављени свилени и брокат мантила, мантила против кише, мушки и женски бунди налази се са најјефтинијом ценом и солидном послугом у **првој бечкој конфекционој радњи М. Шостала у Новом Саду на пијаци.** 20—200

ПОСЛЕДЊА НЕДЕЉА.

ЦИРКУС ТОДОРА СИДОЛИ

на сенској пијаци.

Данас у недељу 14. октобра по п. к. 1883.

две величанствене представе.

Почетак у 4 сахата по подне и у 8 сахата у вече.

При крају вечерње представе први пут:

НАПОЛЕОН I. У МИСИРУ.

Велика пантомима у 4 чина са потпуном битком коњичком и пешачком, представљено од 120 особа и 25 коња. При свршетку борба и заробљење египатских трупа.

Сутра у понедељак корисница **Цезара Сидолија** приликом петнаестог рођен-дана.

С поштовањем

Тодор Сидоли,
управитељ.

ШВАНЕНПУДЕР!!!

Најбољи Рајзпулфер може се добити у трговини спецераја и деликатеса

Д. КОДЕ у Новом Саду.

У кутијама по **40 нов. 60 нов.** и **фор. 120 нов.**
(Роза и белог за плавуше а осим тога једну врсту за црномањасте.) 88—100

60.000 ПОШТАНСКИХ ЦАКОВА

писмени кеса од лапа мало употребљени, продајем у свему или у партијама.

С. АДАМОВИЋ
Wien I. Schulerstrasse 18.

1—3

ПИЈАНСТВО ЈЕ ИЗЛЕЧИВО,

са или без знања дотичника, средством у небројеним случајевима искушаног

Antimethystikona

(Еликсира против пијанства.)

Код употребе тога лека гади и мрзи се дотичном прекомерно пиће, поправља се тек, а несретник враћа се опет својој обитељи и звању. Поближе напутком за употребу.

Цена стакленке уз напутак 1 фор. 50 нов. а. вр.

Добија се једино право поштарским поузећем кроз лекарну „к угарској круни“ у Кесмарку у Горњој Угарској, и код Богољуба Познановића трговца у Митровици. 4—10

ШПЕЦЕРАЈСКА, МАТЕРИЈАЛСКА и мешовита трговина СВЕТОЗАРА КУЗМАНОВИЋА у Илоку

потребује једног важног шегрта из добре куће, који нешто разуме к немачки, може одма ступити. 3—3

ПОЗИВ
на ванредну главну скупштину
БАЧКО-ПОТИСКЕ ШТЕДИОНИЦЕ

која ће се у недељу 14. (28.) октобра 1883. у 11 сахата пре подне обдржавати.

Дневни ред:

1. Предлог од стране деоничара, да се одређена даља уплата на деонице одложи.
2. Предлог управе, ради купа једне куће за овај завод.
3. Исправак више параграфа друштвених правила.
4. Избор двајух чланова за оверовљење записника.

У Ст. Бечеју 26. септембра (8. октобра) 1883.

2—3 **Председник.**

КОНФЕКЦИОНО СТОВАРИШТЕ
ЗА ГОСПОЂЕ
Х. ЛАЈТНЕРА ИЗ БЕЧА

приспеће у половини октобра у Нови Сад са најновијим огртачима и бавиће се кратко време у гостиони **Schneider.** 2—3

НАЈВЕЋЕ ФАБРИЧНО СТОВАРИШТЕ ПОЉОДЕЛСКИХ МАШИНА
В. СТЕФАНОВИЋА

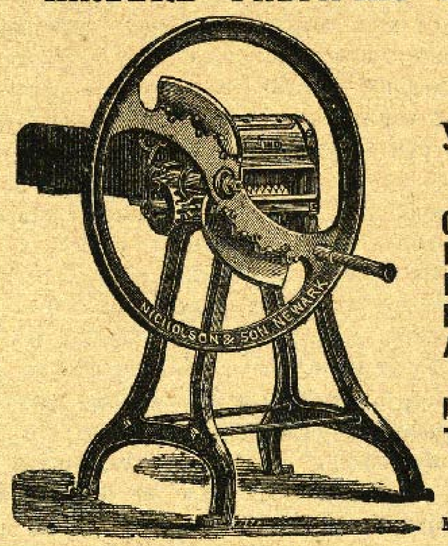

у Новоме Саду, ћурчинска улица

препоручује по врло умереној цени новодобивене

СЕЧКЕ мале и велике за сечење сламе, сена и кукурузовине.
МАШИНЕ за крњење кукуруза руком и машином.
МЛИНОВА на један, два и више пари камења.
ВЕТРЕЊАЧА Бакер-система са 12 и 15 сита.
ЛОКОМОБИЛА, дрешмашина од $2^1/_2$, 4, 6, 8, 10 и 12 коња снаге.
ПЛУГОВА од 1, 2 и 3 раоника.
ТРИЈЕРОВА сваке системе и величине.

Писмене налоге тачно и брзо извршујем, а за сваку машину да добро ради јамчим. 3—

Петроварадинске имовне обћине — **Господарствени уред.**

Број 1093.

ОГЛАС

огојних радња које се на дан 29. октобра 1883. усљед дозволе високе краљ. земаљске владе од 17. септембра 1883. број 36.763 јефтимбом на подузетнике издавају, и то путем писмени и усмени понуда уз жаобину од 5%.

Текући број	Шумарија.	Име луга где се радња предузимље.	Јендека: дужина	Јендека: горња ширина	Јендека: долња ширина	Јендека: дужина	Ограда: дужина	Ограда: висина коља	Размак једног кола од другог	Фискална цена: фор.	Фискална цена: н.	Опаска.
			у метрима						Цент.			
1.	Моровић	нова забрана Нови	—	—	—	—	3036	2·25	2	614	63	од Врљика нова ограда
2.		стара забрана Нови	—	—	—	—	800	—	—	192	70	коље постоји те се има са трњем заплести
3.	Купиново	Грабовина I.	474·3	1·90	0·63	1·58	—	—	—	184	60	копање новог јендека
4.		„ „	627	1·90	0·63	1·58	—	—	—	148	40	поправка старог јендека
5.		„ „	—	—	—	—	1164	2·25	2	233	37	нова ограда од врљика
6.		Чењин	—	—	—	—	2184	2·25	2	448	27	нова ограда од врљика
7.	Кленак	Лошинци	2909	1·90	0·63	1·58	—	—	—	1029	60	копање новог јендека
8.		„	—	—	—	—	1155	2·25	2	299	61	нова ограда од врљика
9.		„	150	1·90	0·63	1·58	—	—	—	35	52	поправка старог јендека
		Скупа	4160·8	—	—	—	8339	—	—	3186	70	

2—3

У Митровици, дне 25. септембра 1883. **Господарствени уред.**

Властник и одговорни уредник др. Светозар Милетић. — Српска штампарија дра Светозара Милетића.